

وطندار Vatandar

سیاسی فرهنگي ادبی فلسفی

امین الدین «سعیدی - سعید افغانی»

بسم الله الرحمن الرحيم

روزه عبادتس است که هوب تذکيه بسم وروم هيگردد!

خواننده محترم!

چهارده قرن قبل پیامبر اسلام محمد صلی الله علیه وسلم اعلام داشت:

«**صوموا تصحوا** ...» (روزه بگیريد تا صحتمند شويد).

پیغمبر اسلام فرموده است:

«**معهه محل هر درد است**: از پر خوری و خوردن غذا نا مناسب جلوگیری کنید. این عمل شما شفاء بخش

همه دردها و امراض بشمار میرود.»

واقعا روزه اسلام دارایی چنان عظمتی است که جسم و روح انسان را صیقل میدهد.

بخاطر اینکه روزه بهتر مورد قبول قرار گیرد، لازم دانستم برخی از نکاتی مهم

و ضروری را که روزه و روزه دار ضرورت دارد خدمت خوانندگان محترم تقدیم

بدارم:

نیت برای روزه:

در حدیث صحیح آمده است که: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَبِنِهَا لِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى» (قبول وصحت اعمال با نیت

است، پذیرش و پاداش هر عمل بستگی به نیت آن دارد) معنای نیت اراده کردن در قلب میباشد.

موضوع قابل دقت اینست که هیچ عملی عبادی بدون نیت درست نمی شود که روزه هم یکی از جمله بهترین بوده

و نیت کردن برای روزه نیز لازم است.

روزه دار باید در شب (آغاز از غروب آفتاب الی طلوع آفتاب یا فجر) نیت روزه را بعمل آرد. طوریکه معلوم است

محل نیت قلب است که بدین اساس ضرورت نیست که حتما به زبان مبادرت و اداء شود.

نیت روزه میشود از آغاز شهر رمضان آغاز والی اخیر ماه رمضان ادامه مییابد. ضرورت به تجدید همه روزه

نیت نیست. ولی اگر روزه به اثریک عذر شرعی مقطوع گردد ضرورت است که به آغاز دوباره نیت روزه

نیز تجدید یابد. (نیت به هر زبان که شخص می‌خواهد می‌تواند آنرا بجاء آورد . نیت تنها به الفاظی عربی شرط نیست.)

اگر شخصی در شب نیت میکند بگوید : « **وبصوم غد نويت من شهر رمضان** » (و من نیت کردم برای فردا روزه ماه رمضان را) و شخصی که در روز نیت میکند بگوید :

« **نویت وبصوم الیوم من شهر رمضان** » (من نیت کردم برای امروز روزه رمضان را) برای مسافر ضرور است که در رمضان نیت کدام روزه واجب را ننماید، اگر نیت روزه فرض رمضان را کند یا نیت روزه نفلی را در هر صورت درست است. کسیکه روزه قضای رمضان المبارک را میگیرد ضرور است که بطور معین نیت روزه فرض را بنماید. اگر شخصی در شب نیت روزه را فراموش کند و در روز بیادش آید، در سه نوع روزه نیت کردن تا قبل از زوال آفتاب صحیح میباشد که عبارت اند از : « روزه رمضان المبارک ، روزه های نذر که روز یا تاریخ آن معین گردیده باشد، روزه نفلی » در چهار نوع روزه نیت کردن از غروب آفتاب تا طلوع صبح صادق ضرور بوده و پس از طلوع صبح صادق نیت کردن کافی نمی باشد و این روزه ها عبارت اند از : « روزه قضایی رمضان المبارک، روزه های نذر که روز و تاریخ آن معین نشده باشد، روزه های کفاره ، روزه های قضایی روزه نفلی که پس از آغاز به علتی فاسد شده باشد . » اگر شخصی در شب بنا بر دلیلی اراده روزه گرفتن را نداشته و در صبح هم به فکر روزه نگرفتن باشد، سپس قبل از زوال آفتاب فکر کند ترک روزه رمضان درست نیست و نیت کند روزه اش صحیح میباشد، اما صبح چیزی خورده باشد ضرورت به نیت نمی افتد.

انصراف از تصمیم روزه :

اگر روزه دار از تصمیم روزه خویش در روز روزه منصرف شود. در صورتیکه افطار هم نکند ، روزه آن فاسد میگردد.

اهانت و توهین به روزه :

اگر کسی بدون عذر شرعی روزه را بخورد، به ماه مبارک رمضان توهین شمرده میشود کنهکار بوده قضاء و کفاره آنرا باید بپردازد. ولی اگر اهانت در یک روز چند بار تکرار گردد، قضاء روزه را بجاء آورد و کفاره تکرار نمی گردد.

استعمال سرمه و قطره چکان :

استعمال سرمه (اگر چه سیاهی آن در بلغم هم دیده شود) و یا قطره چکان چشم، وادویه جلدی و مرهم باب زخم ، بدن خود را به تیل چرب کردن ، استعمال گیل موی و استعمال عطریات و خوش بوی ، روزه را فاسد نمی سازد.

در کتب احادیث آمده است: که در ایام ماه مبارک رمضان یکی از صحابه که از درد چشم سخت می‌نالید نزد آنحضرت (ص) آمد. و برای آنحضرت گفت: که چشمم سخت درد میکند اجازه دارم که سرمه استعمال نمایم، آنحضرت در جواب اش گفت: بلی میتوانی سرمه را استعمال نماهی. همچنان در حدیث از ام‌المؤمنین عائشه (رض) روایت گردیده است: «**أن النبی (ص) اکتحل فی رمضان وهو صائم**» (پیامبر اسلام (ص) سرمه کرد در رمضان در حالیکه روزه بود.)

(روای حدیث ابن ماجه) هکذا باید گفت که چشم منفذ برای معده نمی‌باشد. ولی برخی از فقها به این نظر اند که بهتر و احسن است که استعمال همچو اشیاء در شب صورت پذیرد.

گرفتن ناخون و استعمال مواد بر آن:

رنگ ناخون و استعمال آرایش برای زنان (روزه را فاسد نمی‌سازد.)

تبصره:

استعمال خوش بوی، چرب کردن موی سر و پوست، استعمال قطره و تزریق امپول چون دلیل بر تحریم آنها در شرع وجود ندارد. پس استعمال آن در روزه مباح میباشد.

زرق بی‌پیچکاری:

زرق یا «پیچکاری» انواع واکسین که در عضله باشد و یا ورید خون باشد و یا گلو کوز (مطابق فتوای علمای دیوبند هندوستان و جامع‌الازهر مصر) روزه را فاسد نمی‌سازد. ولی نقطه قابل دقت و توجه آنست که اگر این پیچکاری یا واکسین «به منظور تغذیه صورت گیرد، و روزه دار را از آب و خوراک بی‌نیاز سازد و هدف از آن تغذیه و احساس نکردن گرسنگی باشد، این نوع پیچکاری روزه را باطل می‌سازد. بنابراین گفته میتوانیم هر چیزی که به نوعی کار تغذیه را انجام دهد شکننده ی روزه محسوب می‌شود.

اما آن‌عه از پیچکاری‌های که: کار تغذیه را انجام نمی‌دهند و انسان را از آب و از خوراک بی‌نیاز نمی‌سازند، این نوع پیچکاری‌ها روزه را باطل نمی‌سازد، چون نصوص شرعی شامل آنها نمی‌شود، نه به اعتبار الفاظ و نه به اعتبار معانی، و حتی اگر امپول بی‌حسی دندان نیز باشد بازهم روزه را باطل نمیکند زیرا بمعنای خوراک و آشامیدنی نیست. پس این نوع پیچکاری‌ها نه خوراک هستند نه آب و نه در معنای آب و خوراک. اصل صحت روزه است مگر آنکه دلیل فساد آن به اثبات برسد که در این جا به اثبات نرسیده است.

همچنان پانسمان کردن زخم‌ها روزه را باطل نمی‌کند. ولی اگر زخم عمیق در شکم که دوا به معده برسد، در این صورت روزه می‌شکند.

حجامت:

حجامت یا خون گرفتن (از سر و یا هر عضو دیگر بدن به قصد علاج در رمضان) روزه را فاسد نمی سازد. از ابن عباس (رض) روایت است: «احتجم النبی (ص) وهو صائم» (پیامبر صلی الله علیه وسلم در حالی که روزه بود حجامت کرد) (صحیح سنن ابو داود: ۲۰۷۹)، (صحیح امام بخاری: ۴/۱۷۴/۱۹۳۹)، (سنن ابو داود: ۶/۴۹۸/۲۳۵۵)

ولی اگر بیم ضعف و سستی وجود داشت، حجامت مکروه است:

از ثابت بنانی روایت است «سئل انس بن مالک أکنتم تکرهون الحجامة للصائم؟ قال: لا، إلا من أجل الضعف» (از انس بن مالک سؤال شد آیا شما حجامت را برای روزه دار مکروه می دانستید؟ گفت نه، مگر به خاطر ضعف و سستی) (صحیح امام بخاری: ۴/۱۷۴/۱۹۴۰)

غسل جنابت و یا غسل تبرد:

غسل جنابت و یا غسل تبرد از گرمی، اگر روزه دار در ایام روزه غسل نماید، و یا بخاطر دفع برودت هوای گرم را اشتتقاق نماید روزه اش فاسد نمی گردد.

در حدیث شریفی از ابوبکر بن عبدالرحمن روایت است: «رایت النبی (ص) یصب الماء علی رأسه من الحر وهو صائم» (دیدم پیامبر (ص) را که می ریخت آب را بر سر خود از گرمی در حالیکه روزه دار بود.) (سنن ابو داود: ۲۰۷۲، و عون المعبود: ۶/۴۹۲/۲۳۴۸).

همچنان اگر روزه دار برای دفع تشنگی غسل نماید، در صورتیکه آب به معده او داخل نگردد، روزه اش فاسد نمیگردد.

حکم بوسه کردن در روزه:

از ام سلمه رضی الله عنه روایت شده است: «أن النبی (ص) کان یقبل وهو صائم» (پیامبر صلی الله علیه وسلم بوسه میکرد در حالیکه روزه می بود) متفق علیه.

از عایشه (رض) روایت شده است که: «کان رسول الله (ص) یقبل وهو صائم و یبشر وهو صائم ولکنه کان املکم لاربه» (پیامبر اسلام (ص) می بوسید در حالیکه روزه می بود و میبشره میکرد در حالیکه روزه می بود اما بود مالک ترین شما حاجت خود را.) (فتح الباری: ۴/۱۴۹/۱۹۲۷)، (صحیح مسلم: ۱۱۰۶ - ۶۵ - ۲/۷۷۱). در مورد این که بوسه روزه را باطل نمی سازد، هیچگونه اختلاف نمی باشد. ولی اگر این بوسه، هدف و مقصود روزه را برای روزه دار متزلزل سازد فقها نظریات خاص خویش را در مورد ابراز داشته اند. که توجه شما را به حدیث متبرکه که که از ابی هریره (رض) روایت گردیده است جلب مینمایم:

ابی هریره (رض) فرموده است: « أن رجلاً سأل النبي (ص) من المباشرة للصائم فرخص له و آتاه آخر فنها عنها، فإ لذي رخص له شيخ وإذا الذي نهاه شاب » (مردی پرسید از پیامبر (ص) از مباشرت روزه دار پس رخصت داد او را و آمد مرد دیگری پس منع کرد او را از آن. پس کسیکه رخصت داد او را پیر بود و کس که منع کرد او را جوان بود. (ابو داود)

فقها میگویند برای کسیکه پیامبر صلی علیه وسلم بوسه را جایز دانسته، آن شخص، شخص پیر بود و برای آن کسیکه آنرا از بوسه نهی فرمود آن شخص، شخص جوان بود. بادر نظر داشت همین تعبیرها از حدیث متبرکه برخی از فقها بوسه را برای پیرها جواز شمرده و برای جوانان و یا کسانی که قدرت اداره خود را ندارند جایز نه شمرده اند.

اما در مورد ملاعبه با همسر هنگام روزه، در صورتیکه جماع و یا انزال منی صورت نگیرد اشکالی ندارد، طوریکه در حدیث متبرکه که از عایشه رضی الله عنها روایت شده است که گفت: « پیامبر صلی الله علیه وسلم هنگام روزه (زنش) را بوسه میداد و ملاعبه میکرد » (صحیح بخاری 1927 و صحیح مسلم 1106)، لذا ملاعبه بین زوجین هنگام روزه جائز است ولی بشرطی که زوجین متأكد باشند که این ملاعبه شان به جماع منجر نشود و یا منی انزال نشود و گرنه اگر در برابر شهوت ضعیف باشند این امر برای آنها جائز نیست و باید دوری کنند زیرا ممکن است منی انزال شود و روزه شان باطل شود و یا به جماع منجر شود که کفار روزه دو ماه پی در پی بر آنها واجب میگردد. ابن قدامه در کتاب "المغنی" گفته است: کسی که به همسرش بوسه میزند از سه حالت خارج نیست:

- 1- منی انزال نشود، که در اینصورت بدون خلاف اهل علم روزه باطل نمیشود.
  - 2- منی انزال شود، که در اینصورت بدون خلاف اهل علم روزه باطل میشود.
  - 3- منی خارج شود، که نزد امام احمد بن حنبل و امام مالک روزه باطل میشود و نزد امام ابو حنیفه و امام شافعی و حسن و شعبی و اوزاعی روزه باطل نمیشود زیرا در خروج منی غسل واجب نیست، و این قول (یعنی عدم بطلان روزه هنگام خروج منی) راجح میباشد.
- و ابن تیمیه نیز قول عدم بطلان روزه هنگام خروج منی را ترجیح میداند و میگوید هیچ دلیلی از شریعت بر بطلان روزه هنگام خروج منی وجود ندارد و در شرع برای باطل شمردن روزه نیاز به دلیل است ولی دلیلی نیست.

نتیجه کلی:

بوسه برای روزه دار خواه جوان باشد یا پیر مباح است، و فرقی میان بوسیدن رخسار، دهن، لمس توسط دست و معانقه وجود ندارد البته این اباحت برای کسانی میباشد که میتوانند خود را اداره کنند. اما اشخاصی که میدانند بدین ترتیب شهوتش به حرکت در آمده یا خوف جماع یا انزال وجود داشته باشد، طوریکه احناف و شوافع هر دو در مورد متفق القول اند اینکار برای روزه دار مکروه است.

باید بدانیم که شب دراز بوده و مسلمانان در روزه رمضان مانند سایر ایام در عمل مداوم میباشد، و احتمال اینکه همچو کار منجر به انزال و وقوع آنچه که در شریعت مکروه است نگردد بهتر خواهد بود، در ماه مبارک رمضان اصلاً دست به چنین کاری نزنند.

استنتاج فقهی:

با همسر خود یکجاء خوابیدن، ملاعبه کردن و بوسه و کنار، تا زمانی که خطر انزال منی و یا وقوع جماع نباشد، همه درست است. (ولی اگر به بوسه کردن و یا لمس و یا جماع در غیر فرج و دبر انزال گردد، روزه اش فاسد گردیده، بر آن قضاء واجب میشود، نه کفاره).

استمنا:

استمنا آنست که عمدأ با دست یا هر وسیله دیگر منی از بدن بیرون آورده شود. همچنان سبب استمنا اگر بوسیدن باشد یا به آغوش گرفتن اگر انزال صورت گیرد روزه باطل میشود، اما اگر انزال به مجرد فکر یا نظر صورت گیرد روزه باطل نمی گردد و حکم منی نیز چنین است.

- دیدن عضو مخصوص زن و یا تفکر در امور جنسی انزال شود روزه اش مکروه نمیشود.

- احتلام در روزه:

دیدن خواب یا احتلام و احتلام شدن در خواب، روزه را فاسد نمی سازد. اگر کسی در روز رمضان در خواب محتلم شود، و منی هم از او بدون اختیار خارج گردد روزه اش فاسد نمی شود. ولی اگر منی به سبب بوسیدن، مباشره یا تفکر طولانی خارج گردد روزه اش فاسد شده و قضا بر او هم لازم میشود. کسی که در شب جماع نموده و تا روز غسل نکرده روزه اش فاسد نمی گردد، زیرا غسل امریست که به انزال واجب شده است، میدانیم که اگر روزه دار در روز محتلم شود غسل بروی لازم بوده و روزه اش فاسد نمی گردد پس کسی که در شب انزال شده و بعد از صبح بیدار گردیده روزه اش ان شاء الله صحیح است.

یاد فراموشی:

اگر روزه به یاد شخص نباشد، و از روی فراموشی چیزی بخورد، و یا هم با همسر خود جماع کند، تا جائیکه از روی فراموشی نان شکم سیر هم خورده باشد روزه اش نمی شکند، مکروه هم نمی شود. داخل شدن گرد و خاک و یا مگس در دهن: اگر مگس و یا گرد و یا خاک و یا دوابی اختیار از حلق فرورود، در صورتیکه عمدی نباشد روزه، مکروه نمیشود.

داخل شدن آب در گوش:

اگر آب در گوش داخل شود و از روی قصدی هم باشد روزه مکروه نمیشود.

حکم غذای باقی مانده در لای دندان ها:

اگر پارچه غذای باقی مانده در لای دندان ها در صورتیکه مقدار آن از دانه نخود کمتر باشد و از حلق پائین رود، روزه فاسد نمیگردد.

قئ و استفراق در ماه مبارک رمضان:

اگر شخصی بی اختیار قئ (استفراق) کند، هر چند که قئ پر دهن باشد بی شتر و یا کمتر باشد و حتی اینکه بخش آن دوباره از حلق پائین رود، روزه مکروه نمیشود. اگر قئ (استفراق) بصورت قصدی هم صورت گیرد، در صورتیکه پر دهن نباشد باز هم روزه اش نمی شکند و مکروه هم نمیشود. ولی اگر قئ قصدی و دهن پر باشد، روزه اش فاسد، باید قضاء بیاورد. در حدیث شریف آمده است: «**من ذرعه فلیس علیه قضا ومن استسقاء فلیقض**» («هر کسی که قئ بر او غالب شود پس بر او قضا نیست و هر کس که عمد آقئ کند پس قضا نماید.») (احمد، ابوداود، ترمذی، ابن حبان، دارقطنی و حاکم).

استعمال مسواک:

استعمال مسواک برای روزه دار و غیر روزه دار در تمام اوقات مستحب است و همین برای روزه دار، قبل از زوال و بعد از آن جایز است. به دلیل حدیث عامر بن ربیع «رضی الله عنه» که در سنن آمده است: **رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ مَا لَا أَحْبِبِي يَتَسَوَّكُ وَهُوَ صَائِمٌ** مسند احمد (3/445)، ابوداود (2364)، ترمذی (725) «چندین بار که نمی توانم آن ها را بشمارم مرتب می دیدم که پیامبر صلی الله علیه و سلم در حال روزه مسواک می زد.»

در این جا این صحابی مشخص نکرده است که آیا قبل از زوال ایشان را در حال مسواک دیده است یا بعد از آن، بلکه مطلقاً مسواک زدن ایشان را روایت کرده است. ولی به احتمال غالب ایشان را بعد از زوال دیده چون نماز ظهر و عصر بعد از زوال هستند، و از آن جا که رسول الله صلی الله علیه و سلم مسواک را برای نماز تأکید کرده احتمال می رود که برای نماز ظهر و عصر مسواک می زده است.

اما آنان که مسواک را بعد از زوال مکروه دانسته اند از این حدیث استدلال کرده اند: **إِذَا صُمْتُمْ فَاسْتَاكُوا أَوَّلَ النَّهَارِ وَلَا تَسْتَاكُوا آخِرَهُ** بیهقی در الکبری (8120، 8121). هر وقت روزه گرفتید در ابتدای روز مسواک بزنید و در آخر آن مسواک نزنید.

حدیث مذکور ضعیف و غیر قابل استدلال می باشد. اینان همچنین از گفتار پیامبر صلی الله علیه و سلم استدلال می کنند که فرموده است: **(لَخُلُوفٌ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ)** (متفق علیه)، یعنی: "بوی دهان روزه دار

نزد الله تعالی از بوی مشک خوشبوتر است.». روش استدلال این ها بدین صورت است که چون مسواک بوی دهان را تغییر می دهد، از زدن مسواک خود داری نمود. این توجیه نادرست است، زیرا مسواک بوی مخصوصی را که در اثر روزه به وجود می آید از بین نمی برد، زیرا بوی دهان در اثر عدم رعایت بهداشت دهان و دندان نیست، بلکه نشأت گرفته از معده می باشد، و با خالی بودن معده از خوراک بد بویی از دهان خارج می شود و این بوی نظر مردم ناپسند است ولی از نظر خداوند بسیار دوست داشتنی و پسندیده است. پس مسواک بوی دهان روزه دار را از بین نمی برد بلکه صرفاً دندان ها را تمیز نموده و بد بویی دندانها را از بین می برد نه بویی را که از معده بیرون می آید اگر در وقت مسواک زدن و غیره مسوک کردن دهن خون شود و بالعاب دهن از حلق پای بین رود، اما مقدار آن از لعاب دهن کمتر بوده و طعم آن در حلق احساس نشود روزه را نمی شکند

چشیدن طعم (مزه و نمک) اشیاء (طعام) :

چشیدن طعم (مزه و نمک) اشیاء، با دهن نرم کردن و جویدن یکنوع چوبیکه بوسیله آن دندان ها را پاک میکند، البته بدون مسواک روزه را مکروه میگرداند.

نرم کردن و جویدن نان:

برای زن جویدن و نرم کردن طعام به طفلش، مکروه بوده ولی در صورتیکه چاره ای دیگر وجود نداشته باشد، روزه اش مکروه نمیگردد.

کشیدن نضوار و سگریت در ماه مبارک رمضان:

کشیدن نضوار و سگریت از آنجائیکه برای بدن مضر میباشد لذا کشیدن آنها حرام میباشد و جائز نیست، چه در رمضان باشد و چه در غیر رمضان، و در هنگام روزه اگر کسی آنها را بکشد بدون شک که روزه اش باطل میشود پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده است: «لا ضرر و لا ضرار» (صحیح - روایت ابن ماجه)، یعنی: "نه ضرر به خود برسانید و نه به دیگران"، پس مواد مسکرات و مخدرات که برای خود و دیگران مضر میباشد جائز نیست.

نام مقاله :

روزه عبادتی است که موجب تذکيه جسم و روح می گردد!

تتبع و نگارش : امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »

مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان و

مسؤل مرکز فرهنگی دحق لاره - جرمني

ادرس ارتباطی : یا بری بن نالیک :

saidafghani@hotmail.com

رفقا، دوستان عزیزتارنمای **وطندار** ! لطفاً نظرات، پیشنهادات، انتقادات، مقاله ها، نوشته ها، مضامین و مطالب علمی و تحلیلی خود را جهت نشر به ادرس پوست الکترونیکی سایت بفرستید

admin@vatandar.at

مدیر مسوول: ^۲ دیپلوم انجینر عمر محسن زاده

صاحب امتیاز: ^۲ انجینرنجیب یوسفی

کلیه حق بر اساس قوانین کپی رایت محفوظ و متعلق به «وطندار» می باشد

برگشت به صفحه نخست

<http://www.vatandar.at/>

بقیه گزیده های مقالات امین الدین «سعیدی - سعید افغانی»

<http://www.vatandar.at/salaudin.html>